

JEES

Journal of Empirical Economics and Social Sciences

Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi

Cilt/Volume: 2 Sayı/Issue: 2 Eylül/September 2020 ss./pp. 15-35
Z. Yücel

KÜRESEL GÜVENLİĞİN MEKÂNSAL DÖNÜŞÜMÜ¹

Doç. Dr. Zeynep YÜCEL *

ÖZET

Küreselleşme sürecinin yarattığı koşullar altında “mekân” kavramı, politik ve sosyal anlamları itibariyle değişmiştir. Bu durum güvenliğin (ya da şiddetin varlığı ve yönetiminin) sosyo-mekân çerçevesinde analiz edilmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada, geleneksel güvenlik çalışmalarında “ulusal/devletçi perspektif”in barındırdığı ön kabuller üzerinde durulacaktır. İkinci olarak küreselleşme sürecinin kimlikler, hudutlar ve devlet gücü gibi hususlarda yarattığı etkiler güvenlik bağlamında ele alınacaktır. Böyle bir yaklaşımla, devlet merkezli güvenlik anlayışının dışında “kent”ler, siber-alanlar ve küresel politikalar gibi yeni ulusal olmayan güvenlik alanlarını değerlendirmek mümkün olabilecektir. Bu yeni alanların, küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler nedeniyle devletlerin güvenlik politikalarında gittikçe daha fazla hesaba katılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Küresel Şehirler, Siber-alan, Şiddet, Ulus-Devlet

JEL Sınıflandırması: F50, F52, F59

THE SPATIAL TRANSFORMATION OF GLOBAL SECURITY

ABSTRACT

Under the conditions created by the globalization process, the concept of "space" has changed in terms of its political and social meanings. Therefore, security needs to be analyzed in a new sociological and spatial framework. In this study, firstly, the assumptions of "national / statist perspective" in traditional security studies will be explained. Secondly, the effects of the globalization process on issues such as identities, borders and state power will be discussed in the context of security. This kind of perspective offers a different vision from the state-centered security understanding. Thus, it will be possible to evaluate new non-national security areas such as "cities", cyber-fields and global policies.

¹ Bu çalışma, 9-11 Nisan 2019 tarihleri arasında Girne/KKTC’de düzenlenen V. International Conference on Applied Economics and Finance & Extended With Social Sciences (ICOAEF’19) özet bildiri olarak sunulmuştur. Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje Numarası: BAP-19-1009-012

* Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü, Balıkesir-Türkiye e-mail: zyucel@bandirma.edu.tr

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 17 Ağustos / August 2020
Düzelme Tarihi / Revision Date : 15 Eylül / September 2020
Kabul Tarihi / Acceptance Date : 30 Eylül / September 2020

15

Research Article

It is emphasized that these new areas should increasingly be taken into account in the security policies of states due to globalization and technological advances.

Key Words: *Security, Global Cities, Syber-space, Violence, Nation-State*

JEL Classification: *F50, F52, F59*

1. GİRİŞ

Orta Doğu'da ya da Afrika'da ülkelerinden kaçmak zorunda kalarak Akdeniz veya Ege Denizine açılarak Avrupa'ya ulaşmaya çalışan içi istiflenmiş şekilde insanlarla dolu botlar denizde batıyor. Terörist bir örgüt tarafından Ortadoğu'da eğitim gören Avrupa vatandaşı, Fransa'da bir dergi binasını basıp insanları öldürüyor. (Schmitt, Schmidt, Higgins, 2015) Tacik asıllı Özbek vatandaşı terörist, yılbaşı gecesi İstanbul'da bir eğlence mekânını basarak onlarca insanı öldürüyor. (Arslan, 2017) Kuzey Afrika'da veya Ortadoğu'da bulunan bir hedefi yüzlerce hatta binlerce kilometre uzaklıktaki bir üsde bulunan insansız hava aracı operatörü imha edebiliyor. DAESH denen terör örgütü, sivil asker demeden insanları katletmek dışında bu vahşeti videolar çekerek yayınlamayı adet haline getiriyor. Kenya hükümeti meydana gelen bir terör saldırısının sonrasında ülkesindeki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) bağlı kampın kapatılması gerektiğini savunuyor. (Reuters, 2015)

Tüm bu yaşanan hadiseler, bugünkü dünyanın güvenlik ortamını ya da şiddet biçimlerini gösteren örneklerdir. Geleneksel güvenlik yaklaşımları bu şiddet biçimlerini, ortaya çıkışlarını ve doğasını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Şiddet/ içeren tüm bu eylemler ne devletlerarası çatışma ne de devlet içi şiddet olayları olarak sınıflandırılabilir. Her biri, klasik “devlet güvenliği” analizlerinin ötesine geçmektedir. Örneğin mülteci kampları/göçmen merkezleri, denizler (ulaşım yolu olarak), siber alanlar ve küresel kentler “yeni güvenlik alanları” olarak “küresel politikaların” odağına doğru yaklaşmaktalar.

Tüm bu gelişmeler ve eylemler “güvenlik” tanımını ve yaklaşımını gözden geçirmeyi gerekli kılmaktadır. Güvenlik kavramının ve güvenlik tedbirlerinin odağında sadece ulus-devletin yer alması bu alanda doğru analizler yapılmasını sorunlu kılmaktadır. Küresel güvenlik ve ona meydan okuyan küresel gelişmeler bu alandaki sorgulamaların odağında ulus-devletin ötesine geçilmesini gerekli kılmaktadır. Alternatif güvenlik alanlarının (topoğrafya) sınırları netleştirilebilirse, bu alanlardaki oyuncuların belirlenmesi ve ayrıca hem fiziksel hem de sanal alanlarda işleyen süreçlerin belirlenerek ilişkilendirilmesi mümkün olacaktır. Küresel güvenlik düşüncüsü “mekânsal bir dönüşüm geçirmektedir. Güvenliğin mekânsal boyutlarını önemsememek önemli hususların gözden kaçmasına yol açmaktadır.

Uluslararası ilişkiler literatürde devletin teritoryal niteliği hakkında çok sayıda çalışma bulunmaktadır. (Ruggie 1993; Agnew 1994, Sjoberg 2008; Ignam, Dodds 2009, Low, Maguire 2019) Güvenlik çalışmaları literatüründe güvenlik kavramının sosyolojik ve mekânsal boyutlarını birlikte ele

alan çalışmalar oldukça azdır. Bu tür çalışmalar daha çok postnational (uluslararası) ve nonnational (ulusal olmayan) alanlarda yapılmaktadır.

“Mekansal dönüşüm” ne demektir? Geleneksel bakış, devletin merkezileşmesi süreçleri ya da devletlerarasındaki ekonomik ve politik mücadeleleri, bireyler ve otorite arasındaki gerilimlere odaklanmaktadır. Modern devlet, territorial devlet kavramı ile 16. yüzyılda başlar. Ulus kavramı da benzerdir. Modern literatür (yazın) bir muhayyel bir ulusu tasvir eder, okurlarını o ulusun var olduğuna ikna eder ve ulusal bir tarih yazılabileceğini gösterir. Modern tarih yazını tarihsel değişim anlatısıyla, okurları yekpare ve birliktelik kurmuş biricik ulusların var olduğu iddiasını güçlendirmiştir. Ulusun güvenilir bir tarihi olması (yazılması), atlas üzerinde otorite sahibi olmak kadar bölgelerin/illerin/eyaletlerin fiziksel özelliklerinin mükemmelen betimlenebilmesine bağlı olmuştur. Örneğin “ulus tarihi” alanında türünün ilk örneklerinden olan Jules Michelet’in History of France adlı eseri, bölgelerin kendilerine has ilginçliklerini detaylı olarak betimlenmiş, böylelikle ulusa has ulusa özgü biricikler kayda alınarak tespit edilmiş olmaktadır. Modern ulus devlet tarihi bu tür yazınlarla doludur. (Guldi)

Ulus da önce yerli halklara ve onların yaşam alanlarına yansıtılmış, zaman içinde geriye doğru anakronize edilerek diasporalara ve göçebe halklara kadar geriye taşınmıştır. Bu yazın, daha sonra ilgili alana (politik/ekonomik..) göre varsayımsal olarak yorumlanmıştır.

Ulus ve kent ilişkisi de önemlidir. İkisi arasındaki ilişki uzun bir dönem ayrıcalıklı görülmüştür. Günümüzde ise böyle bir ayrıcalığın olduğu üzerinden hareket etmek sorunludur. Günümüzde 19.yüzyıldaki kent ile ulus arasında kurulan ayrıcalık yaratan ilişki/bağ bugün aslında geçmiş dönemin kalıntısından ibarettir denebilir. Kent ve ulus, on dokuzuncu yüzyıl Avrupa’sının tarih yazınında ayrıcalıklı olarak işlenir. yazarlarını takıntı haline getirmişti 19. yüzyılda kentler dönemin ekonomik ve politik trendlerini oluşturan ve tanımlayan gelişmekte olan üretken coğrafyalardı.

1960’larda postnasyonalizm ulusun sorunlu bir kavram olduğuna dair akademik ilgiyi uyandırmıştır. . Immanuel Wallerstein ulusun yerine merkez ve çevre ayırımına odaklanmıştır. Annales okulu, Akdeniz ve Atlantik’i sorgulama bölgeleri olarak seçerek ulusu bir kenara atmışlardır. Annales okulu gibi tarihçiler için hipotezler araştırmada kullanılacak rehberdir; verileri anlamak için hipotezleri kullanırlar. Teorisyenler içinse hipotezler yasa niteliğini haizdir ve verileri hipotez kurmak için kullanırlar. (Aydınlı vd. 2017)

Günümüzde ise yaşanan teknolojik ve sosyolojik gelişmeler ekonomik ve politik mücadeleler kadar mühim etkiler yaratmaktadır. Bu alanlardaki ilerlemelerin ve trendlerin her biri, yaşadığımız mekân algısını ve ona ilişkin dünya gerçekliğini parça parça dönüştürmektedir.(Wright 2005: 436)

Kent tarihi, örneğin etnik yerleşkelerde beliren radikal hareketlerin yarattığı kentsel krizler için faydalı bir çerçeve oluşturmaktadır. Küresel kentler için durum 19. yüzyıl kent tarihi anlayışıyla izah edilemeyeceği açıktır.

1980'lerin Kültürel dönüşü, kültürün anlamını önceki uzmanlık kavramlarından çok uzağa kaydıran bir “mekansal dönüşüm”e geçti. Mekansal dönüşüm devlet, devlet çıkarları veya devlet uygulamalarının önemini yitirdiğini iddia etmemektedir. “Ulusal”ı (national), güvenlik söylemlerinin ve uygulamalarının oluşturulup gerçekleştirildiği tek bir çerçeve alan olarak fetişleştirilmemesi/maddeleştirmemesini savunur. “Mekansal dönüşüm”ün Ulusal olmayan (nonnational) güvenlik alanlarını tanımlamak ve kuramsallaştırmak ve bunların devlet uygulamalarıyla ve birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini analiz etmek demektir.

Diğer bir ifadeyle sosyo-mekansal güvenlik uygulamalarının zaman içinde nasıl değiştiğine dikkat etmek anlamına gelir. Ve ayrıca, zaman içinde güvenlik sosyo-mekansal uygulamalarının nasıl değiştiğine ve bunların yeni teknolojilere eşlik eden değişen sosyal anlamlar ve mekân yapılarıyla nasıl değiştiğine, sosyal bağlantıların artması ve “zaman-mekan sıkıştırması”nı nasıl artırdığına dikkat çekmektedir. (Agnew 2001)

Güvenlik kavramlarını genişletmek ve derinleştirmek, güvenliğin coğrafi ve sosyolojik boyutlarını dahil etmek suretiyle açıklayıcı analizler yapmayı mümkün kılacaktır. Örneğin, küresel askeri ağların ortaya çıkması ya da drone üslerinin varlığı ve etkileri gibi devlet iktidarının kullanılmasının yeni mekansal boyutlarına odaklanabilir. Devlet dışı aktörler, ulusötesi ağlar ve rekabetçi politikalar açısından aktörlerin, ağların ve süreçlerin nasıl şekillendirildiğini hatta belirli alanlara (küresel kentlere veya siber alanlara) içkin kaynaklar ve fırsatlar tarafından nasıl manipüle edildiğini, diasporaların varlığı ve yarattığı etileşimleri görebilmek için bu yaklaşım kullanılabilir. (Adamson ve Demetriou 2007; Goddard 2009; Adamson 2006; Ragazzi 2009, 2014)

“Mekansal dönüşüm” çağdaş güvenlik sorunlarının incelenmesinde kalkış noktalarından biri olabilir. Özellikle de “ulusal olmayan” küresel güvenlik alanlarının varlığının tespitinde faydalı olabilir. (Gamlen 2008, 2014)

Bu çalışma öncelikle milliyetçilik kavramını ele alarak ve “mekân algısının” nasıl kurumsal biçime kavuşturulduğunu açıklamaktadır. İkinci olarak, kurumsallaştırılarak kabullenilmiş algının “mekânsal dönüş” başlattığı ele alındıktan sonra, mekânın doğasını, inşasını ve bunun sosyal pratikler üzerindeki etkilerini göstermeye çalışılmaktadır. Devlet uygulamalarının mekânsal boyutlarını ve ulusal olmayan alanlarla nasıl etkileşime girdiklerini daha iyi anlamak için uluslararası ilişkiler yazınında

geliştirilen bilgiler kullanılabilir. Üçüncü olarak ulusal olmayan üç alan (küresel kentler, siber alan ve küresel politika) incelemeye başlanacaktır.

Bu üç "güvenlik alanı güvenlik uygulamalarının nesnesi olan küresel siyasi katılımın önemli alanları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle güvenlik analizleri için önemli olduğu üzerinde durulacaktır. Son olarak “mekânsal dönüşüm”ün sunabileceği katkılar ele alınacaktır.

2. MİLLİYETÇİLİK VE GÜVENLİK ÇALIŞMALARI

Wimmer ve Schiller’ın 2002 yılında yayınladıkları sosyal bilimler, ulus devlet inşası, milliyetçilik, göç konularını ele aldıkları çalışmada, “milliyetçilik” varsayımlarına dayanan çağdaş sosyal bilimlerin önkabullere dayandığı vurgulanmaktadır. Wimmer ve Schiller’ın argümanları göç çalışmaları ve transnasyonalist düşünceye yönelik olsa da, sundukları argüman güvenlik çalışmalarında var olan ön kabullere de ışık tutabilir.

Milliyetçilik, ulus-devletin sosyal bilimler tarafından doğallaştırılması ve devletin / milletin modern dünyanın doğal sosyal ve politik formu olduğu varsayımı” olarak ele alındığında sosyal bilimlerde yaygın olan üç tür ön kabul ortaya çıkarmaktadır: (Wimmer ve Schiller 2002, 301)

- modern toplumlar için milliyetçiliğin önemini göz ardı etmek,
- doğallaştırma, yani ulus-devletin teritoryel sınırlarının analiz birimini sınırlandırıp tanımladığı ön kabulü,
- bölgesel teritoryalleştirme yani sosyal süreçlerle ilgili çalışmaların belirli bir ulus devletin siyasi ve coğrafi hudutları kapsamında sınırlandırılması.

Bu üç ön kabul, “tutarlı bir epistemik yapı üzerinden sosyal dünyaya bakmada ve onu tarif etmede kendi kendini tahkim edecek bir yol oluşturur.” (Wimmer ve Schiller 2003, 577-78). Milliyetçilik, ayrıca pek çok akademisyenin kendi ulus-devletleriyle sürdürdüğü özdeşliği/kimliği yansıtmakta ve pekiştirmektedir. Karşılaştırmalı analizlerde devletlerin doğal birimler olduğu varsayılmakta, toplum ulus-devletle bir tutulmakta ve ulusal çıkarlar sosyal bilimlerin amaçları ile ilişkilendirilmektedir. (Wimmer ve Schiller 2003, 576).

Ulus-devletin sosyolojik bir biçim olarak doğallaştırılması ve somutlaştırılması temelinde yöntemci milliyetçilik, güvenlik çalışmalarında ulus-devletler dünyası analiz için başlangıç noktası olarak alınmaktadır. Devlet literatürde ya “aktör” (tüzel varlık/kişilik) veya “ülke” (teritoryel alanlar) olarak kavramsallaştırılır. “Devletlilik”teki (*stateness*) bu iki unsur uluslararası ilişkiler yazınında karmaşıktır dolayısıyla metodolojik belirsizlik ve karışıklığa yol açmaktadır. Örneğin “Türkiye” terimi bazen bir coğrafi alan teşkil eden “ülke”yi, bazen de bir tüzel kişilik olan aktörü ve kimliğini kasteder.

Çünkü kimliği belirli bir bölgesel yapıya bağlayan ideoloji olarak milliyetçilik, siyasi kimliğin ve coğrafi alanın birbirlerine içkin olduğunu kabul eder.

Milliyetçilik dünya siyasetinde devlet tüzel kişiliğinin kurucu bir unsuru olarak kuramsallaştırılmış, bu da “devletlerin de insana benzer bir yapı olduğu” iddialarına yol açmıştır. (Wendt 2004, Mitzen 2006).

Kenneth Waltz gibi realistler, üniter devletin ortaya çıkışında milliyetçiliğin rolünü kabul ederler. Waltz, *İnsan Devlet ve Savaş* (2009) adlı çalışmasında devlet tüzel kişiliğinin kurucu unsuru olarak milliyetçiliğin önemine işaret eder. Soyutlamayla var edilen cansız ama hareket kabiliyetine sahip devletten bahsetmek, en nihayetinde sağduyuyu zorlamaktadır. (Waltz 2009) Waltz’a göre kavramın taşıdığı anlam, kavramı kullananın yaklaşımına göre değişir. (Waltz ve Quester, 1982: 14) Kavramlar, araştırma konusu, alanı ve düzeyi itibariyle çalışmayı yapanlar tarafından yeniden anlamlandırılabilir. Milliyetçilik de yeniden anlamlandırılabilen bir kavramdır.

Grup bilincinin veya kolektif kimliğin niteliği ile gücüne vurgu yaparak devleti üniter bir aktör olarak kabul etmek aslında inşacı bir yaklaşımdır. Grup bilinci tarihsel süreç içerisinde teknoloji ile milliyetçilik düşüncesinin birleştirici bir politik ideoloji olarak ortaya çıkmasının ürünüdür. Devletin inşası sürecinde de kolektif kimlik merkezi rol oynamaktadır. Bu inşacı bir yaklaşımdır.

Devletin üniter bir aktör olarak kabul edilmesi, tarihsel süreç içerisinde teknolojinin bir kombinasyonu ve milliyetçiliğin birleştirici bir politik ideoloji olarak ortaya çıkmasıyla üretilen grup duygusunu temel alarak grup hissiyatının veya kolektif kimliğin gücünün ve doğasının önemine odaklanan inşacı bir tutum olarak gerekçelendirmiştir.

Waltz’a göre vatanperverlik, milliyet düşüncesiyle aşılandığında anlam ve önem kazanmaya başlar. Bir fikir olarak milliyetçilik, ulusa bağlılık olması gereken tek bağlılıktır anlamına gelmemektedir. Milliyetçiliğin inkişafı, kitlelerin ortak siyasal forma entegrasyonu ile aynıdır; eşanlımlıdır. Teknolojik ilerlemeler ve bu ilerlemenin özellikle de ulaşım ve iletişim alanında yarattığı etkilere bakıldığında, bireylerin çıkarlarının birbirlerini tamamlayıcı/bütünleyici (*complementary*) olduğu düşüncesinin/kabulünün belirmeye başladığı görülebilir. Milliyetçiliğin yarattığı merkezci güç, devletlerin neden analiz birimi (*units*) olduğunu açıklayabilmesinden doğar. (Waltz 2009:171)

Kolektif kimlik etrafında oluşan devletlerin hepsi kendisini ortak kimlik ve ortak amaç üzerinden tanımlar. Politika, devlet adına bir genel irade gibi formüle edilerek dışa sunulur. Bu politikaya devlet içinde itilaf edenler olabilir ancak güç yetersizliği, sadakat duygusu ve çıkar kaygıları muhalifleri dışa yönelik iradede etkisiz kılar. İşte bu durumda her bir devlet konsolide edilmiş milli kimlikleri dış çevrede birarada bulunmaktalar ve bu devletler ortak kimliği ve ortak amacı olan her devlete benzer bir birim halinde görünür. "Devlet diğer devletlere karşı bir birim olarak görünecek"tir. (Waltz 2009:171-172).

İletişim teknolojisinin tarihsel konfigürasyonu devletlerin ülkesel ve tüzel kişiler olarak kavramsallaştırıldığı argüman yaratır. Milliyetçiliğin varsayımları ile devlet inşası yazını birlikte okunduğunda çağdaş modern devletlerde milliyetçilik ve güvenlik politikaları arasında var olan tarihsel ilişki açıklanabilir.

Çağdaş ulus-devletler, ülke sınırlarını belirlemek ve korumak, ulusal kimlikler oluşturmak ve yeniden üretmek, “uyruk” olarak ifade edilen nüfusu tanımlamak ve denetlemek için kapsamlı cebri tedbirlerin kullanıldığı tarihsel ürünler olarak görülebilir. (Tilly 2001).

Modern ulus-devletlerin ortaya çıktığı süreç içerisinde etnik temizlik, nüfus değişimi, soykırım ve asimilasyon ve homojenleştirme programları da doğmuş ve uygulanmıştır. (Arendt 2017). Büyük ölçekli savaşların yürütülebilmesi için muazzam kaynak ve insan unsuru gerekmektedir. Ulus-devlet inşası da işte ihtiyaç duyulan bu unsurları harekete geçirme zaruritesi ile motive edilmiştir. (Tilly 2001).

Hem şiddetin (violence) derece derece arttırarak kullanması hem de zorlayıcı önlemlerle ulusal kimliklerin ve ülke sınırlarının yeniden ve yeniden tanımlanması devlet pratiklerine ve aidiyetine daha fazla eşlik etmektedir. Wimmer’in (2013) belirttiği gibi devletler, kendi toplum tasavvurunu gerçekleştirmek amacıyla nüfus üzerinde cebri tedbirleri de içeren çokça zorlayıcı araca sahiptir. Farklı grup aidiyetlerinin yarattığı karmaşada kimin sadakatinin güvenilir olduğuna şiddet kullanımı netlik kazandırır. Şiddet “ötekileri” belirleyerek “biz”le arasına mesafe koyarak bir anlamda kötü huylu tümörü ulusun sağlıklı bedeninden ayırır ve tehlikeyi uzaklaştırır. (Appadurai 1998). Devlet açısından meşru güç olarak ifade edilen şiddet, sembolik sınırları ve kolektif kimlikleri oluşturma ve sürdürmenin bir yolu olduğu gibi ayrıca onları bozacak bir işlev de gösterir.

Her devlet egemen siyasal varlık olarak görülür neorealizmde. Yapmak zorunda oldukları görevler itibariyle benzeşirler bu bakımdan işlevleri benzerdir. Zayıf aktörler tıpkı güçlü aktörlerin yaptığı gibi kimliklerini ve ülkelerini tanımlamak ve tahkim etmek için şiddet kullanır. Aslında, şiddet kullanımı “bulanık” hatları “net” sınırlara dönüştürmenin en etkili yollarından biridir. (Alba 2005).

Şiddet ve kolektif kimlikler arasındaki ilişkinin bu vechesi, geleneksel devlet merkezli yaklaşımlardaki bazı zayıf noktaları görünür kılmaktadır. “Güvenlik” geleneksel olarak büyük ölçüde bir başka “aktör” den gelen tehdit veya saldırıya mukabele eden “aktör”ün politikaları ve pratikleri ile ilgili görülmektedir. Bu yaklaşım, güvenlik ve şiddet ikilisinin ülke sınırlarının çizilmesinde oynadığı rolü ve ayrıca kolektif kimliklerin üretilmesini ve korunmasını mümkün kılan söylem ve uygulamaların nasıl üretildiğini açıklamamaktadır.

Aslında, ulusal güvenlik söylemleri rutin olarak “ötekini” tanımlamak ya da bir düşman imgesi yaratmak için özel olarak tasarlanmış bir dil kullanır. Yani tartışılmaz olan ülke sınırlarını tanımlamak ve korumak için özel olarak tasarlanan söylemler vardır. “Öteki”nin “biz”den ayrıştırılması, güvenlik

stratejilerinin temelini oluşturan kimliklerin üretilmesinde ve devamlılığında kilit bir rol oynar. (McNamara ve Musgrave 2019; Neumann 1996). George W. Bush'un 11 Eylül saldırıları sonrası “ya bizimlesiniz yahut bize karşısınız” söylemi ya da Obama'nın DAES'i ortadan kaldırılması gereken bir “kanser” olarak nitelendiren söylemi örnek olarak verilebilir.

Ulus-devlet bağlamında üç unsur şiddet, kolektif kimlik ve toprak, politik birimin teritoryal olarak tanımlanmış bir tüzel kişilik olarak algılanabileceği alansal bir konfigürasyonda bir araya gelmiştir. Bu tarihsel yakınsamada, alan, kimlik ve “aktörlük” (devletlilik) inşası yan yanadır. Tüzel kişiliğin kurucu işlevine dair teorik açıklama eksik tutulduğunda ulus-devletlerin aktör olarak alansal ontolojisi inşa edilir.

Grimson ve Renoldi (2019) günümüzde devletin sınırlarla ilgili birincil kaygısının, ülke topraklarının veya nüfusunun varsayılan istikrarını sürdürmekten çok artık hudutları etrafında gerçekleşen “akışları” (*flows*) denetlemek olduğunu savunuyorlar. “Güvenlik” ve “hudut” kavramları kendilerinin yarattığı ve kendilerini gösterdikleri dünyada anlam kazanmış ve bağlantılı kılınmış olan ve önceden varsayılmış kavramlardır. (Grimson ve Renoldi 2019:83)

Güvenlik çalışmaları için bunun önemi nedir? Birincisi, milliyetçilik, savaş çalışmalarının alanını, savaşın kendisi nasıl tanımlandığıyla, nicel veri kümelerinin nasıl üretildiğine göre, data setlerinin oluşturulmasını sağlar. Savaşlar “devletlerarası” ya da “devlet içi” olarak sınıflanmakta ve böylece savaşların gerçekte nasıl yürütüldüğüne dair sosyo-mekânsal boyutlar gözden kaçmaktadır. Örneğin, günümüz drone saldırıları, muharibin muharebe alanından ve sivillerden ayrılması bakımından klasik muharebelerden farklıdır. (Rogers 2014).

Milliyetçi bakış, “iç savaşın” ağırlık merkezinin (Clausewitz 2015) aslında bir devletin dışında olabileceğinin kabulünü de engelleyebilir. Örneğin Kosova'da, Suriye, Sri Lanka, Libya gibi ülkelerdeki iç savaşların alan boyutu, dış aktörlerin müdahaleleriyle birlikte dışa kaymıştır. (Koinova 2013, Brun ve Hear 2012) (Diasporalar, para ve diğer fiziksel kaynaklar sunarak buradaki çatışmaları desteklemektedirler.) Geleneksel ulus-devlet güvenlik anlayışında “iç” çatışmaların “dış” boyutları bulanık ve gizlidir. Benzer şekilde, daha büyük yapısal ve sistemik faktörlerin bir tezahürü olan bir “yerel çatışma”, devleti savaşların gerçekleştiği alan olarak gören “uzam tahayyülü” nedeniyle “iç savaş” olarak ele alınıp yanlış tanımlanabilir.

“Demokratik barış” teorileri de benzer şekilde uzamsaldır. Devletlere daha büyük küresel güçlerden ayrılmış kurgusal bir hakikat içinde var olan özerk birimler olarak bakar. Ayrıca gizli ve vekâlet savaşları gibi mekânsal bağlamla örtüşmeyen dinamikleri görmezden gelir. (Barkawi ve Laffey 1999). Dış politika, rasyonel pazarlık, caydırıcılık yazınının çoğu, devlet içi mobilizasyon, uyum ve baskı süreçlerini göz ardı eden metodolojik ön kabuller içerir. (David 1991)

Uzamsal olarak önceden tanımlanmış aktörler ve birimler yerine güvenlik uygulamalarına, söylemlerine ve ilişkilerine odaklanmak, alternatif “güvenlik alanlarını” dikkate alma imkanı sunacaktır. Sosyo-mekansal yaklaşım itibariyle teritoryel ulus-devletler, şiddet pratiklerinin politik olarak kurguladığı “alan”lardan” biridir.

Hem devletin kendisinin ve hem de devletin fiziksel ve sosyal alanların tahayyül edilerek inşa edildiği ve bu sürecin güvenlik algılarını ve politikalarını belirlediği unutulmamalıdır. Araştırmacılar bu sürecin güvenlik çalışmalarını nasıl etkilediği üzerinde düşünmelidir.

3. KÜRESEL GÜVENLİĞİN YENİ SAHALARI

Ulus-devletler, sosyo-mekansal konfigürasyonları kimlikler ve şiddet kullanma biçimleri ile bir araya getiren tarihsel yapılarıdır.

Devletler, geleneksel uluslararası ilişkiler yazınında ve güvenlik çalışmalarında güvenliğin “başat sahası” olarak doğallaştırılmaktadır. Küreselleşme süreci, kimliklerin ve güvenliğin farklı şekillerde ve farklı yollarla bir araya geldiği yeni sahalara yaratıyor. Bu yeni sahalarda durmak elbette devleti güvenliğin temel aktörü veya güvenlik pratiklerinin odağı olmaktan çıkarmaz. (Porter 2015; Paker 2012).

Devletlerin eylem sahalarının küreselleşmeden etkilendiğini görmek gerekir. 21. Yüzyılda devlet eylemlerinin mekânsal boyutlarını ve devlet erkinin kullanılmasını anlamak için ve bu alanın diğer “küresel güvenlik alanları” ile olan etkileşimine bakmak gerekir.

Mekan, hem bir fiziksel varlık hem de bir inşadır (*construct*). Siyasi coğrafyacılar, kentleşme bağlamında ortaya çıkan kapitalizmin mekânları ile başta dini bağlamda oluşturulan ve söylemlerle kutsiyet atfedilen diğer tüm mekânları birbirlerinden ayırt etmişlerdir. (Hassner: 2003). Çağdaş mekânlar, fiziki kütlelerin mikro düzeyden yerel, ulusal ve küresel makro düzeye çoklu seviyelerde işleyen, birbirine bağlı güç ilişkilerinin süregittiği mevziler olarak görülebilir. (Sjoberg 2008)

Mekânlar, şiddet kullanma erkini ve biçimlerini de içeren çok sayıda ilişki ve etkileşim tarafından tanımlanır ve birlikte oluşturulur. Mekânın kendisi kurucu bir unsur olarak değil ama kurgusal bir arka plan (fiktif) olarak görülebilir. (Martin ve Miller 2003).

Belirli pratiklerin sosyo-mekansal boyutları önemli hale gelmiştir. Uluslararası politikadaki birçok konu bu bağlamda incelenmeye başlanmıştır. Örneğin Smirl (2008), “yardım sahalarının” ve “insani alanların” teşkilinde sosyo-mekânın önemini incelemiştir. Kuzey-Güney eşitsizliğinin mekânsal temsili olarak görülebilen insani yardımların organizasyona odaklanıldığında, kimlik ve güç ilişkilerinin gizli kalan yönleri ortaya çıkmaktadır. Mülteci kampları gibi toplanma alanları, bu insanları belli bir yerde toplayarak “ana” toplumdaki ayırmaktadır. Mekânsal çizgiler başka bir ifadeyle sınırlandırma

biçimleri, dünyadaki milyonlarca insanın güvenliğini etkilemekte ve “ötekileri” “biz”den ayırmak gibi belli bir hedef gözetilen güç kullanma tarzını yansıtmaktadır. Başka bir örnek de, 11 Eylül saldırıları sonrasında gözaltı, tutuklama ve hapis uygulamalarından verilebilir. Bu uygulamaların yayılması ve “karanlık alanlar” olarak adlandırılan ülkelerde yapılan hukuk dışı muameleler artık güvenlik uygulamalarının doğal bir parçası haline gelmiştir. (Hobsbawm 2008, Münkler, 2010)

Alıkoyma ve gözaltı uygulamaları düzensiz göçmenlere ve mültecilere karşı da geçerli olmaktadır. Bütün olarak bakıldığında, bu tür uygulamalar kendine özgü sahalara yaratırken aynı zamanda nüfusun güvenleştirilmesini de sağlamaktadır. Böylece güvenleştirme anlayışı devletler arası dünyada yayılmaktadır. (Lundby 2015).

İtalyan Lampedusa adası, Türkiye’de Dikili, Kuşadası, Ayvalık ya da Yunanistan’ın Kos ve Midilli adaları turizm mekanları olduğu kadar insani krizlerin (kaçak göçmen) yaşandığı yerler haline gelmiştir. Biçare göçmenler ile yazlıkçılar ve tatilciler aynı zaman ve mekanda birarada bulunuyorlar.

Akdeniz’in diğer tarafındaki manzara da benzer bir ifadeyi kurmamıza imkan veriyor. Tunus’taki Bardo Ulusal Müzesi’ne ve Sousse’nin sahil beldelerine, Mısır’ın Sharm el-Sheyk, Dahab kentinde düzenlenen saldırılarda turistik faaliyet alanı silahlı şiddetin sahnelendiği alanla aynıydı. Bunun dışında İstanbul Sultanahmet Meydanı, Tayland Bangkok’ta Hindu tapınağı, Tunus El Griba Sinagogu dini mekanların olduğu yerlerde yapılan terör saldırılarına sahne oldu (Deutsche Welle, 2016)

Bu tür olaylar, güvenliğe yönelen tehditlerin nerede gerçekleştiği, güvenliğin farklı alanlarla nasıl ilişkili olduğu, bunun politik etkilerinin neler olduğu ve küresel güvenliğin geleceği hakkında düşünmeyi gerektirir.

Bu noktada küresel güvenliğin “ulusal olmayan” yeni sahalarına değinmek faydalı olacaktır.

3.1. Küresel Kentler

Ulus-devletin mekânsal teşkili moderniteyi temsil ediyorsa, küresel kentler de ileri küreselleşmeyi temsil edebilir. Küresel kentler, küreselleşme süreçlerinin ve imleçlerinin taşıyıcıları olmaları bakımından coğrafyacıların, sosyologların ve göç çalışanların dikkatini, çekmiştir. (Friedmann 1986; Acuto 2011). Günümüz dünya ekonomisinin sahası olarak kentler siyasi, ekonomik ve kültürel güç bölgeleri olarak rekabet içindedirler. (Sassen 2010a; 2010b; 2012)

Saskia Sassen’in (1991) çalışmaları ile küresel kent kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram, kent metropollerinde küresel ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşmasının ve eşzamanlı dağılımının sonuçlarına odaklanarak çağdaş küreselleşmenin coğrafyasını resmetmeye yönelir.

Dünya nüfusu gittikçe kentleştikçe ekonomik faaliyetlerdeki dağılıma ve yoğunlaşma, küresel kentleri çok güçlü küresel elitlerin (çok yakın mesafede) alt sınıflarla bir araya geldiği küresel güç ilişkilerinin yoğunlaştığı mikrokozmoslar haline getirmektedir. (Sassen 2010a)

Kentler aynı zamanda, devlet daireleri, kültürel kurumlar, medya kuruluşları, uluslar arası şirketler, uluslararası kuruluşlar (IO) ve uluslararası sivil toplum kuruluşları (INGO'lar) şeklinde kurumsal yapıların yoğunlaştığı merkezleridir.

Bu merkezler “yerel” ve “küresel” in bir araya geldiği alanlardır; karar alma, gündem belirleme, kültürel üretim ve kimlik oluşturma süreçlerinin, kent sınırlarının ötesinde uluslararası siyasal alana doğru yayılan etkileşimlerin olduğu sahalardır. Örneğin, başlıca küresel kurumlar belirli coğrafi alanlarda sabitlenmişlerdir. IMF, IBRD, BM, UCM... Bunlar büyük ölçüde metropollerdedir. Yani dünya siyasetinin kurumsal coğrafyası aynı zamanda kentsel mekanların topografyasıdır. Dünyadaki mega kentlerin birçoğu, ulus-devletlerden daha büyük nüfuslara sahiptir. Hem uluslararası finansı hem de uluslararası göçü cezbederek sermaye ve emek akışını kendilerine doğru çekiyorlar. Böylece kentler küresel sermaye ağlarının, uluslararası göç ağlarının ve küresel diaspora politikalarının “düğüm” noktası (nodes) haline gelirler.

Kentin yaşam formu, uluslararası sistemde dağılmış/yayılmış haldeki yapısal eşitsizliklerin ve güç ilişkilerinin kent coğrafyasında toplanıp yoğunlaştığı bir mekan olur. Başka bir deyişle küresel kentler bu bağlamda uluslararası sistemi yansıtan ve eşitsizlikleri çoğaltan mekan haline gelmiştir. Küresel bağlantıların bir araya geldiği küresel kentlerin bir özelliği de “sürtüşmelere” alan vermesidir. (Tsing 2003). Bir araya gelen veya yaklaşan birçok network aynı zamanda sistemik çelişkilerin küresel kentlere sıçrayıp yayılmasına” yol açabilir (Curtis 2011, 1924).

Küresel kentler, dünyanın başka yerlerinde kökleri ve bağları bulunan insanların yaşadığı Vertovec'in (2007) ifadesiyle “süperçeşitlilik” arz eden sahalara haline gelmiştir. Örneğin New York'ta %40 Londra'da nüfusun %37'si yabancı ülke doğumludur. (<http://www.worldcitiescultureforum.com/cities>) Yabancı ülke doğumlu olsalar da küresel bağlarla birbirlerine bağlanmış nüfus gerçeği dünya ekonomisinin güç ağlarında oynadıkları rolle birlikte düşünüldüğünde kentler homojenleştirici ulus-kimlik biçimlerini aşan küresel kimlik politikalarının öne çıktığı sahalara haline gelmektedir. (Adamson ve Koinova 2013)

Milliyetçi retorikle “şişirilmiş ve sıkıştırılmış” olan ulusal-kimlik tanımı ve kabulü, çağımızda yukarı yönde makro düzeyde dünya/kozmpolit vatandaşlık-kimlikler aşağı yönde mikro seviyede yerel kimliklere ilişkin yönelimi arttırmıştır. Küreselleşme çağında devlet aidiyeti ile kozmpolit yakınlıklar arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Egemenlik, ülkesellik, vatandaşlık, ortak kimlik kavramlarını “dağıtan” Westfalyan sonrası sistem ve düzenlemeleri etkili evrensellik ve farklılık iddiaları için uygun koşullar sunabilir. (Linklater 2015:203)

Küresel kentler, küresel çapta koordine edilmiş protestolar veya kampanyalarda rol alan birbirinden fiziksel olarak uzak aktivistleri biraraya getiren düğümler olarak da karşımıza çıkar. Örneğin, 2014 yılında İsrail'in Gazze'de yaptığı "Koruyucu Hat Operasyonu" ardından Filistinli dayanışma grupları ve diğer aktivistler özellikle internet ağını da kullanarak, Paris, Londra, Frankfurt, Buenos Aires, ve Wellington gibi tüm dünyaya yayılan protesto gösterileri düzenlemişlerdi. (Kumar 2018; Kasgarian 2020a; Kasgarian 2020b).

Mega sahalar olarak küresel kentler, küresel medyanın varlığı nedeniyle küresel gündem belirleme ve küresel kamuoyu oluşumu için önemli rol oynarlar. İstanbul, Londra, Paris ya da Kahire'de gerçekleşen hadiselerin medya radarına girmesi ve uluslararası kamuoyunu biçimlendirme olasılığı küresel ekonominin periferisinde meydana gelen hadiselerden daha yüksektir.

Aynı zamanda kentler de güvenlik politikasının önemli nesnelere haline geliyor. Kentlerin, kendi güvenlik stratejileri vardır; terörizm veya doğal afetlerle başa çıkmak için esnek ağlarla birbirine bağlanmak; güvenlik alanında işbirliği yapmak amacıyla dünyadaki meslektaşları ile çalışmak gibi. Bir kentte uygulanan güvenlik politikaları (1990'larda New York'ta uygulanan "sıfır tolerans") diğer kentlere doğru ulaşarak yaygınlaşabilmektedir. Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Bürosu'nun Dirençli Kentler Kampanyası resmi ve gayri resmi ağlarla kentler arasındaki iletişim ve bağlantıları arttırarak, uygulamaların paylaşılmasını teşvik ediyor. (<http://www.unisdr.org/we/campaign/cities>) Kentler ve çalışma alanları, ulaşım sistemleri, kamusal alanlar ve alışveriş merkezleri büyük küresel mücadelelerin temel odak noktaları haline gelmiştir.

Asimetrik savaş ve düzensiz savaşçıların artması, geleneksel "ulusal" güvenlik politikalarını kentsel altyapının ve nüfusun korunmasında yetersiz kılmaktadır (Sassen 2010a). New York, Paris, Londra, Madrid, İstanbul, Beyrut, Nairobi, Bangkok, Jakarta ve Mumbai'de meydana gelen saldırılar bu kapsamda ele alınabilir. Bu tür saldırılar küresel medyanın gündeminde tutularak küresel anlatılar ve söylemler yoluyla kamusal söylemin ötesinde farklı boyutlar da kazanmaktadır.

Kentler, hem altyapıları ve nüfus yoğunluğu nedeniyle, hem de küresel güç, finans ve kültür merkezleri olarak sahip oldukları konum ve rolden dolayı saldırılar için "cazibeli" hedefler haline gelmektedir. Paradoksal olarak küresel kentler eşitsizliklerin yoğunlaştığı, izleme/takip, kolluk ve güvenlikleştirme faaliyetlerinin arttırıldığı mekanlar olarak çağdaş güvenliğin ve risklerinin analizinde dikkate alınmalıdır.

Kentler belirli ulusal mekanda ve tarihi/siyasi bağlamda konumlandırılmış ve yerel ya da merkezi hükümetlerin yetki alanlarına tabi kılınmıştır. Fakat kentler aynı zamanda bu ulusal alanları aşan varlıklardır. Kentler yarı özerk küresel güç merkezleri olarak belirlemektedir. Diğer kentlerle bağımsız

ilişkiler geliştirirler, kendi kentsel kimlikleri vardır ve özerk güvenlik politikaları uygulayabilirler. Ayrıca kentler kendi başlarına aktör haline gelmektedirler: kaynaklar ve sıralama/statü/prestij için birbirleriyle rekabet ederler, irtibat ve ittifaklar kurarlar ve küresel kurumlara (konseyler ya da forumlar vs.) katılır, kentin ihtiyaçları için küresel alanda kredi bulabilirler.

3.2. Siberalanlar

Siber sahalara “teknolojik inovasyon yoluyla yaratılmış” yeni bir siyasal alandır ve “fiziksel alanları, geleneksel bölgesel, resmi, sosyal ve ekonomik kısıtlamaları aşan elektronik alanlar dahilinde yürütülen faaliyetlere katılma imkanı veren mekanlar”dır. (Choucri 2012:6; 2000).

Küresel kentlere benzer şekilde, siberalanlar ve sosyal medya, gündem belirleme ve ortaya çıkan küresel kamusal alanda politik tartışmaların önemli platformları olarak işlev görmektedir. Küresel kentler gibi siberalanlar küresel güç ilişkilerini yansıtır ama bir farkla: teritoryal olmayan alanda yapar bu işlevi. Siberalan kendine özgü siyaset biçimlerine sahiptir. Web sitelerinde, sohbet odalarında ve diğer sanal alanlarda veya platformlarda siyaset biçimlerinin yer aldığı başlı başına bir arenadır. (Choucri 2014).

Siber alanın güç dağılımı üzerindeki etkisi biliniyor değil ve durumdan duruma değişmektedir. Örneğin, Sassen bir çalışmasında (2012) siber alanın küresel finans yapıları ve küresel aktivizm yapıları üzerindeki etkisini karşılaştırmış, finansal alanda siber alanın küresel kentlerin hem devlet (*subnational*) düzeyinde ve hem de küresel piyasalar açısından uluslararası düzeyde gücünü arttırdığını ifade eder. (2012:459) Burada siberalan devletin düzenleyici kurumlarını aşındırmıştır. Aşındırma küresel eşitsizlikleri körükleyerek güç ve kaynakları giderek az sayıdaki belli ellerde yoğunlaştıracak şekilde yapılmıştır.

Bunun dışında siberalanlar, zayıf ve nispeten izole “yerel” eylemcilerin küreselleşebildiği, çevrimiçi olarak diğer aktörlerle koalisyonlar ve ittifaklar kurarak, fiziksel olarak hareket etmeden ulusötesi eylemde bulunabilecekleri bir alem de yaratır. Yeni teknolojiler çok ölçekli etkileşimler ve eşzamanlı bağlantılar yoluyla ıssız bir muhitte yaşayanları dahi yerlerinden kıpırdamadan kitlelerle “biraraya getirebilmektedir. (Sassen 2012: 466, 468; Neville, Betz, Azari 2008).

Küresel güç ilişkileri, siber politika için bağlam oluşturur ve veri/bilgi üretir. Örneğin, çevrimiçi kimlik politikaları, büyük ölçüde İngilizce dilinde, küresel kuzeyde bulunan bilgisayar ağları ve web siteleriyle yürütülmektedir (Kumar 2018) İnternette yürütülen politikalar, bir tür sanal “bumerang etkisi” olarak düşünüldüğünde uluslararası sunucuları kullanarak devlet düzenlemelerini veya sansürü aşabilmektedir. (Kello 2013). Örneğin Hizbut-Tahrir, birçok ülkede yasaklanmasına rağmen Londra'daki ofisi ve web sitesi aracılığıyla küresel çapta medya faaliyetlerini sürdürmektedir. World Wide Web, yeni sembolik politika biçimlerinin ve kimlik politikalarının yürütüldüğü alan haline geldi.

Örneğin 26 temmuz 2014 Londra’da gerçekleşen İsrail operasyonuna karşı protestolara katılan bir kişi kendisinin facebook üzerinden buraya davet edildiğini ifade etmiştir. (Kumar 2018)

Bu tür faaliyetler, devletlerarası sistemin jeopolitiğinden etkilenip bu sistemi yansıtmasına rağmen devletlerin hudutlarını aşmaktadır. Siberaalanlar *karşı-hegemonik* sanal alternatif sağlamak için alternatif haritalar ve kartografik görüntüler kullanabilmektedir. (Kürdistan haritaları, İslam Halifeliği toprakları gibi) Devlet dışı aktörlerin üye topladığı ya da siyasi desteği harekete geçirdiği, sanal izleyicileri harekete geçirmek için özel tasarlanmış görüntüleri elektronik olarak dağıttığı bir alan olarak da işlev görmektedir (Bolt, Betz, Azari 2008).

Siberaalan, aynı zamanda, siber savaş, siber saldırılar ve “siber sömürü” olarak adlandırılan çeşitli devlet ve devlet dışı aktörlerin karışımları arasındaki uyumsuzluğun da bir arenası haline gelmiştir. (Kello 2013) Örneğin Charlie Hebdo saldırısı ardından #JeSuisCharlie etiketi (*hashtag*) üzerinden siberaalana yayılmakla kalmadı aynı zamanda “cihadçı” web sitelerine karşı siber saldırıları tetikleyerek “hacktivist” olarak anılan Anonymous’u bu tür saldırılar yapması için teşvik etmiştir. (Griffin 2015)

Siberaalan, teritoryel ulus-devletler dünyasıyla etkileşime giren ancak devlet mekanizması gibi çalışmayan farklı bir mekan formudur. Caydırıcılık ve savunma gibi geleneksel güvenlik mekanizmalarının siber ortamda nasıl uygulanacağı açık değildir. Bu mekanizmalar, kolektif bir kimliğe dayanan toplumun açıkça tanımlanmış hudutları ile ilgilidir. Siberaalan ise, ağ yapısı sayesinde ulus devletin yükselişine eşlik eden “iç” çevre ile “dış” çevre arasındaki geleneksel ayrılmaya meydan okuyor. (Kello 2013:7) Kapitalist mekanizmalarla birlikte “hayali cemaatler” üreten milliyetçilik büyük ölçüde görünmeyen ancak yine de teritoryel olarak sınırlandırılmış topluluğa, bir milli dil düşüncesini yayan basınla birarada eşanlı bir gerçeklik üretmişti. (Anderson 1983). Bu bağlamda küreselleşme süreci içerisinde yeni teknolojilerle, ulus-devletin çok ötesinde ve tamamen yeni alanlarda yeni hayali cemaatler yaratılabilir. (Lutz , Toit 2014). Küresel topluluğun ve küresel bir kamusal alanın ortaya çıkmasına neden olabileceği yeni fraksiyonlar, rekabet ve kimlik temelli siyasi ihtilaflara da yol açabilir.

3.3. Küresel Politika

Dünya siyasetinin “sistem düzeyi” anarşik yapısıyla geleneksel yaklaşımlarda öne çıkar. (Waltz;; Wolfers 1961; Donnelly 2015). Yeni “küresel” alanların ise farklı yapıları vardır (Booth 2008). Liberaller anarşinin paylaşılan normlar ve uluslararası kurumlar, ticaret ve finans ilişkileriyle aşılabileceği ve anarşinin aktörler arasındaki işbirliğine engel teşkil etmediği görüşündedir. Kantiyen bakış açıları, cumhuriyetçi barış bölgelerinden bahsederken (Doyle 1986; Wendt 1999; Burchill vd 2013). Globalistler, küresel sermaye ve finansın teknoloji sayesinde dünyanın her yerine anında ulaşabileceği “düz” ve “sınırsız bir dünyadan” söz ederler. (Friedman 2012), Küresel elitlerin hiyerarşik ilişkileri ile birbirine bağlanmış merkez ve çevre olarak dünyayı analiz edenler (Galtung 1971, Wallerstein 2004) uluslararası yapının kökenindeki “eşit ve adil olmayan kalkınmanın” rolüne

odaklanırlar bu nedenle anarşinin yapılandırdığı uluslararası sistemi inceleyen neorealist yaklaşımlardan farklıdır. (Rosenberg 2013; Doyle ve Ikenberry 2015)

Uluslararası ilişkiler yazınında uluslararası hukuk ve Groatian gelenekten etkilenen konstrüktivistlerin aydınlattığı veya kurumlardan ve paylaşılan kimlikleri öne çıkararak İngiliz Okulu'nun Uluslararası Toplum olarak adlandırdığı bir alan olarak tanımlanan daha zengin dünya vizyonları da vardır. Bu açıdan, savaş ve diplomasi yalnızca uluslararası alanda gerçekleşen mekanik devlet davranışları değil devleti sosyal varlık olarak inşa eden sosyal uygulamalar ve kurumlardır (Bull 1977:74; Wendt 1999).

Küresel politika açısından aktör temelli geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak, devlet burada “birim” olarak değil, gezegen üzerinde yayılan ve Uluslararası Örgütler (UÖ) ile Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları (USTK) ile iç içe geçmiş bir kurumsal form olarak ele alınmaktadır. Bu üç kurumsal yapı birlikte dünya çapında politik-kurumsal bir alan yaratmaktadır (Meyer ve diğerleri 1997).

Öyleyse, dünya bir bütün halinde siyasal bir mekan olarak düşünülebilir; hem farklı ve örtüşen alanların toplamıdır, hem de kendi içinde tutarlı bir politikadır.

Her ne kadar güçlü devletlerin başkentleri hala birincil güç merkezleri olmaya devam etseler de UÖ'ler, güçlü USTK'lar ve şirketler, küresel kentler gibi alanlar diğer güç merkezleriyle yan yana varlık göstermektedirler. Birçoğu “küresel Kuzey'de bulunan güç merkezlerinin küresel çevrelerle (hem küresel Güney ile hem de küresel Kuzey'deki marjinalleşmiş yerleşim yerleriyle) nasıl etkileşime girdiğinin anlaşılması hem güvenlik çalışmaları hem de uluslararası çatışmalar incelemeleri için önemlidir.

Diaspora siyasetinin incelenmesi güç dengesizliklerine ışık tutabilir. Batı'da Çin adına hareket eden Çinli siyasi girişimcinin "diaspora" adına konuşmak istediğinde ortaya çıkan sorunlardan bahseden çalışmalar vardır. (Ong 2003) Yine küresel Kuzey'de yoğunlaşan diaspora aktivistlerinin siyasi faaliyetleri, menşe ülkedeki etnik gerilimleri daha da şiddetlendirebilir. Örneğin diasporadaki Uygurların kendilerini ifade etmelerinin ardından Çin'den yaşayan yakınları ile söyledikleri ve Çin hükümetinin zorla çalıştırma politikalarına ağırlık vermesinde olduğu gibi (Kasgarian 2020a; Kasgarian 2020b)

Dağınık küresel diaspora popülasyonları, dünyanın farklı bölgelerinde çok farklı bir şekilde genellikle siber alanda birbirine bağlanır, böylece klasik kimlik, ülke ve otorite bağının ötesinde etkileşime girerler.

Küresel kentler, siber alan ve küresel çevre alanları gibi ulusal ve ulusal olmayan alanlar arasındaki bağlantıların izlenmesi, küresel ekonomide hem kurumsallaşan hem de kaynak bakımından zengin, aynı zamanda zayıf kurumsallaşmış ve kaynak yoksullarının stratejik olarak birbirleriyle nasıl

bağlantılı olduklarını göstermektedir. Silahlı çatışmalarda, örneğin, lobcilik, gündem belirleme ve kamu diplomasisi, küresel kentlerde ve siber alanda devlet dışı aktörler tarafından kullanılabilirken, küresel yeni sahalar suçluların, isyancıların veya savaşçıların eğitimi için “güvenli bölgeler” olarak kullanılabilir. Örnek olarak Avrupa ve Kuzey Amerika başkentlerinde siyasi lobcilik faaliyetleri ile gündem oluşturan terörist örgüt PKK ve Kosova Kurtuluş Ordusu (KLA) verilebilir. Uzun dönemler boyunca Lübnan'ın Bekaa Vadisi PKK için ve Arnavutluk da KLA için eğitim kamplarının kurulduğu yerler olmuştur. (Watts 2004; Adamson 2005) İsyancı ya da terörist örgütler de uluslararası kaynaklardan, fırsatlardan ve küresel Kuzey'deki ittifaklardan yararlanarak etkinliklerini sürdürmek için STK faaliyetlerini bir strateji olarak kullanabilirler. Örneğin PKK Avrupa başkentlerinde sivil toplum kuruluşu adı altında pek çok faaliyet yürütmektedir. (Bayraklı, Yalçın, Yeşiltaş 2019).

Bu yeni küresel realitede, güvenlik çalışmalarının küresel güç ilişkileri üzerinden de yürütülmesi gerekmektedir. Yeni alanların ister fiziki anlamda örneğin kentsel ister sanal alanda çevrimiçi-çevrimdışı olsun çatışma bölgeleri, ulusötesi kimlik politikaları, finans ve insan kaynağı yönünden bağlantıları araştırılabilir. Küresel güvenliğin yeni sahaları klasik olanlara nazaran çok daha karmaşık ve alıncalı boyutlara sahiptir.

4. SONUÇ

“Devletlerarası” ve “devletiçi” gibi kategoriler “dış” ve “iç” güvenlik ayırımının kaybolduğu ileri küreselleşme aşamasındaki dünyada karmaşık güvenlik ilişkilerini ve güvenlik risklerini yeterince izah edememektedir. Devlet odaklı güvenlik yaklaşımları, devleti doğal bir sosyal ve siyasal form olarak ele alan milliyetçilik varsayımlarıyla hemhaldir. Milliyetçilik varsayımlarının ötesine geçerek güvenliği sosyo-mekansal bağlamda ele almak yeni güvenlik ortamını veya şiddetin biçimlerini ve yayılmasını tüm bunların nasıl izlenebileceğinin izahını yapmak mümkün olacaktır.

Bu bağlamda yapılacak analizler, güvenlik yelpazesinin küresel gerçekliğe uygun olarak kapsamını genişletecektir. Küresel kentler, siber alanlar ve “küresel politika” da dahil olmakla birlikte, mülteci kampları, insani alanlar, açık denizler ve gözaltı merkezleri de yeni sahalar içinde düşünülmelidir.

Mekansal bu dönüşüm, milliyetçiliğin ötesine, daha zengin ve daha çeşitli bir alan tasavvurunu ortaya koymaktadır. Böyle bir yaklaşım, insan güvenliği, çevre güvenliği, feminist çalışmalarla birlikte daha hızlı kuramsal çerçeveye sahip olabilir. Gerçekçi ve devlet merkezli yaklaşımlar da devletlerin değişen güvenlik pratiklerine (dron savaşları, siber alan denetimi ve diasporaların izlemesi gibi) ve devlet gücünün kullanılmasına bu mekansal dönüşümlerin nasıl etki ettiğine odaklanabilirler.

Ayrıca sosyo-mekansal bir bakış açısı benimsemek, kimlik politikalarının yeni alanlarda nasıl hayata geçtiğine ve aktive edildiğine ışık tutabilir.

Ulus-devlet mekânsal bir yapı olarak kimliği, toprağı ve şiddet kullanımını bir birim içerisinde varlık oluşturacak şekilde bir araya getirir. Ve bu aktör benzer şekilde oluşturulmuş “aktörler” ile etkileşime girerek sistem ortaya çıkarır. “Ontolojik güvenlik”, bir devletin kurumsal kimliğini diğer devletlerle birlikte nasıl yeniden ürettiğini anlamak için yararlıdır. (Mitzen 2006) Ontolojik güvenlik, devletlerin kurumsal kimliğinin piyasa güçleri, ulusötesi kimlikler, küresel dini hareketler ve diğer toprağa bağlı oluşmayan kimlikler tarafından zorlanan koşullar altında daha belirginleşebilir.

Yeni küreselleşmiş güvenlik sahalarının özelliklerinden biri, ulusal olmayan alanlarda “biz” ve “öteki” veya “dost” ve “düşman” arasında açıkça tanımlanmış sınırların bulanıklaşmasıdır. Bu nedenle, küresel güvenliğin geleceğı, şiddet kullanımı, demagoji, kutuplaştırıcı dil ya da kuşku siyaseti yerine kimlik politikalarının küresel kimlik politikalarıyla nasıl etkileşime girdiğı, entegrasyon süreci ve farklı kimlikler arasında diyalogu teşvik edici kimlik politikalarıyla daha çok alakalı olacaktır. Buradaki asıl zorluk, sosyal ve kültürel sermaye biçimlerini besleyen, kolektif bir kimlik duygusu geliştiren ileri küreselleşmenin bu aşamasında yeni anlatılar oluşturmaktır.

Küresel güvenlik sahalarına odaklanmak, güvenlik çalışmalarının milliyetçilik anlatısının dar kapsamından uzaklaşmayı sağlayacaktır. İleri küreselleşme düzeyi ve koşulları, hem devlet hem de devlet dışı alanları yeniden yapılandırmakta, yeni kimliklerin ortaya çıkmasını, gücün yeni alanlara ve aktörlere dağıtılmasını, küresel kentler ve siber alanlar gibi hem ulusal ve hem de ulusötesi boyutlar taşıyan yeni güvenlik sahalarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Yirmi birinci yüzyıldaki çalışmalar, modern milliyetçi lenslerini çıkararak bu yeni sahaları, koşulları ve eğilimleri daha iyi analiz edebilir.

KAYNAKÇA

- Acuto, M. (2011) “Finding the Global City: An Analytical Journey through the Invisible College.” *Urban Studies* 48(1): 2953–2973.
- Adamson, F. B., Demetriou M. (2007) “Remapping the Boundaries of ‘State’ and ‘National Identity: Incorporating Diasporas into IR Theorizing.” *European Journal of International Relations* 13(4): 489–526.
- Adamson, F. B. (2005) “Globalization, Transnational Political Mobilization, and Networks of Violence.” *Cambridge Review of International Affairs* 18(1): 31–49.

- Adamson F. B. (2006) “Crossing Borders: International Migration and National Security.” *International Security* 31(1): 165–99.
- Adamson, F. B., Koinova, M. (2013). The Global City as a Space for Transnational Identity Politics, SOAS Working Paper, London, England.
- Agnew, J. (2001) “The New Global Economy: Time-Space Compression, Geopolitics, and Global Uneven Development” *Journal of World-Systems Research*, VII: (2): 133–154
- Agnew, J. (1994) “The Territorial Trap: The Geographical Assumptions of International Relations Theory.” *Review of International Political Economy* 1(1): 53–80.
- Alba, R. (2005) “Bright vs. Blurred Boundaries: Second Generation Assimilation and Exclusion in France, Germany and the United States.” *Ethnic and Racial Studies* 28(1): 20–49.
- Appadurai, A. (1998) “Dead Certainty: Ethnic Violence in an Era of Globalization.” *Public Culture* 10(2): 225–47.
- Arendt, H. (2017) *Totalitarizmin Kaynakları 3: Totalitarizm*, 2. Baskı, İletişim İstanbul.
- Arslan, R. (2017) “Reina Saldırısının Zanlısı Abdulkadir Masharipov Hakkında Bilinenler” *BBC Türkçe*, 17 Ocak.
- Aydınlı, E., Kurubaş, E., Özdemir, H. (2017) *Yöntem, Kuram, Komplo: Türk Uluslararası İlişkiler Disiplininde Vizyon Arayışları*, 2. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul.
- Barkawi, T., Laffey., M (1999) “The Imperial Peace: Democracy, Force and Globalization.” *European Journal of International Relations* 5(4): 403–34.
- Bayraklı E., Yalçın, H. B., Yeşiltaş M. (2019) *Avrupa’da PKK Yapılanması*, Seta, İstanbul.
- Booth, K. (2008) *Theory of World Security*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Brun, Cathrin, and Nicholas Van Hear. 2012. “Between the Local and the Diasporic: The Shifting Centre of Gravity in War-Torn Sri Lanka’s Transnational Politics.” *Contemporary South Asia* 20(1): 61–75.
- Bull, H. (1977) *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. New York, Columbia University Press.
- Burchill, S. vd. (2013) *Uluslararası ilişkiler Teorileri*, Küre Yay., İstanbul.
- Choucri, N. (2000) “Introduction: CyberPolitics International Relations” *International Political Science Review*, Vol 21, No. 3: 243–263
- Choucri, N. (2012) *Cyber politics in International Relations*. Cambridge, MA: MIT Press.

- Choucri, N. (2014) *Co-Evolution of Cyberspace and International Relations: New Challenges for the Social Sciences* (October 13). MIT Political Science Department Research Paper No. 2014-29.
- Clausewitz, C. (2015) *Savaş Üzerine*, Çeviren: Selma Koçak, Doruk Yay., İstanbul.
- Curtis, S. (2011) “Global Cities and the Transformation of the International System.” *Review of International Studies* 37(4): 1923–1947.
- David, S. R. (1991) “Explaining Third World Alignment.” *World Politics* 43(2): 233–256.
- Deutsche Welle, turistleri hedef alan 10 terör saldırısı [https://www.dw.com/tr/turistleri-hedef-alan-10-terör-saldırısı/a-18974695](https://www.dw.com/tr/turistleri-hedef-alan-10-teror-saldirisi/a-18974695) (06.09.2019)
- Donnelly, J. (2015) “The Discourse of Anarchy in IR.” *International Theory* 7(3): 393–425.
- Doyle, M. (1986) “Liberalism and World Politics.” *American Political Science Review* 80(4): 1151–1169.
- Doyle, M., Ikenberry J. (2015). *Uluslararası İlişkiler Teorisinde Yeni Düşünce*. Beta, İstanbul.
- Friedman, T. (2012) *Dünya Düzdür 21. Yüzyılın Kısa Tarihi*, 7. Baskı Çev.: Levent Cinemre, Boyner yay.: İstanbul.
- Friedmann, J. (1986) “The World City Hypothesis.” *Development and Change* 17(1): 69–83.
- Galtung, J. (1971). “A Structural Theory of Imperialism”. *Journal of Peace Research*, 8(2): 81-117.
- Gamlen, A. (2008) “The Emigration State and the Modern Geopolitical Imagination.” *Political Geography* 27(8): 840–56.
- Gamlen, A. (2014) “Diaspora Institutions and Diaspora Governance” *International Migration Review* 48(1): 180–217.
- Griffin, A. (2015) “Charlie Hebdo: France Hit by 19,000 Cyberattacks Since Paris Shootings in Unprecedented Hacking Onslaught,” *The Independent*, January 15.
- Grimson, A., Renoldi, B., (2019) “Borderization and Public Security in Argentina”, *Spaces of Security: Ethnographies of Securityscapes, Surveillance, and Control*, Low, S., Maguire, M. (ed.) NYU Press, New York.
- Goddard, S. (2009) “Brokering Change: Networks and Entrepreneurs in World Politics.” *International Theory* 1(2): 249–81.
- Guldi, J. The Spatial Turn in History, http://spatial.scholarslab.org/spatial-turn/the-spatial-turn-in-history/index.html#_ftn2 (07.08.2019)

- Hassner, R. E. (2003) “‘To Halve and to Hold’: Conflicts over Sacred Space and the Problem of Indivisibility.” *Security Studies* 12(4): 1–33.
- Hobsbawm, E. (2008) *Küreselleşme Demokrasi ve Terörizm*, Agora, İstanbul.
- Ingam, A., Dodds K. (ed) (2009) *Spaces of Security and Insecurity: Geographies of the War on Terror*. Farnham, UK: Ashgate.
- <http://www.unisdr.org/we/campaign/cities> (05.05.2019)
- Kasgarian A. (2020b) “Report: Coerced Uighur Labor Could be China’s New Strategy”, <https://www.voanews.com/extremism-watch/report-coerced-uighur-labor-could-be-chinas-new-strategy> (05.08.2020)
- Kasgarian A. (2020a) “Diaspora Uighurs Continue Online Activism Against Crackdown in Xinjiang”, <https://www.voanews.com/extremism-watch/diaspora-uighurs-continue-online-activism-against-crackdown-xinjiang> (05.08.2020)
- Kello, L. (2013) “The Meaning of the Cyber Revolution: Perils to Theory and Statecraft.” *International Security* 38(2): 7– 40.
- Koinova, M. (2013) “Four Types of Diaspora Mobilization: Albanian and Kosovo Independence in the US and UK.” *Foreign Policy Analysis* 9(4): 433–453.
- Kumar, P. (2018) “Rerouting the Narrative: Mapping the Online Identity Politics of the Tamil and Palestinian Diaspora”, *Social Media + Society* January-March: 1–18.
- Linklater, A. (2015) *Siyasal Topluluğun Dönüşümü*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Ankara.
- Low, S., Maguire, M. (ed.) (2019) *Spaces of Security: Ethnographies of Securityscapes, Surveillance, and Control*, NYU Press, New York.
- Lundby, S. (2015) “On the European System of Immigration Detention.” *Oxford Monitor of Forced Migration* 5(1): 7–15.
- Lutz B., Toit, P. (2014) “New Imagined Communities in the Digital Age” In: *Defining Democracy in a Digital Age: Political Support on Social Media*. Palgrave Macmillan, London: 92-122.
- Martin, D., and Miller, B. (2003) “Space and Contentious Politics.” *Mobilization: An International Journal* 8(2): 143–156.
- McNamara, K. R., and Musgrave, P. (2020) Democracy and Collective Identity in the EU and the USA. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 58: 172– 188
- Meyer, J. vd. (1997) “World Society and the Nation State.” *American Journal of Sociology* 103(1): 144–181.

- Mitzen, J. (2006) "Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma." *European Journal of International Relations* 12(3): 341–370.
- Münkler H (2010) *Yeni Savaşlar*, Çev. Zehra Aksu Yılazer, İletişim Yay., İstanbul
- Neumann, I. (1996) *Russia and the Idea of Europe: A Study in Identity and International Relations*. London, Routledge.
- Neville B., Betz, D., Azari, J. (2008) *Propaganda of the Deed 2008 Understanding the Phenomenon*, The Royal United Services Institute Whitehall Report 3-08 https://rusi.org/sites/default/files/200809_whr_propaganda_of_the_deed_0.pdf (06.05.2019)
- Ong, A. (2003) "Cyberpublics and Diaspora Politics among Transnational Chinese." *Interventions* 5(1): 82–100.
- Paker, E. B. (2012) *Küresel Güvenlik Konsepti*, İletişim, İstanbul.
- Porter, P. (2015) *The Global Village Myth: Distance, War and the Limits of Power*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Ragazzi, F. (2009) "Governing Diasporas." *International Political Sociology* 3(4): 378–97.
- Ragazzi, F. (2014) "A Comparative Analysis of Diaspora Policies." *Political Geography* 41: 74–89.
- Reuters (2015) "Kenya Demands U.N. Removes Massive Somali Refugee Camp" April 11.
- Rogers, A: (2014) Investigating the Relationship Between Drone Warfare and Civilian Casualties in Gaza Casualties in Gaza, *Journal of Strategic Security* 7 (4):94-107.
- Rosenberg, J. (2013) "The 'Philosophical Premises' of Uneven and Combined Development." *Review of International Studies* 36(3): 569–597.
- Ruggie, J. (1993) "Territoriality and Beyond: Problematizing Modernity in International Relations." *International Organization* 47(1): 139–174.
- Sassen, S. (1991) *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, NJ, Princeton University Press.
- Sassen, S. (2010a) "When the City Itself Becomes a Technology of War." *Theory, Culture and Society* 27(6): 33–50.
- Sassen, S. (2010b). "What Makes a Global City Global?" *Foreign Policy*, 182: 18.
- Sassen, S. (2012) "Interactions of the Technical and the Social." *Information, Communication and Society* 15(4): 455–478.
- Sjoberg, L. (2008) "Scaling IR Theory: Geography's Contribution to Where IR Takes Place." *International Studies Review* 10(3): 472–500.

- Schmitt E., Schmidt, M. S., Higgings A. (2015) “Al Qaeda Trained Suspect in Paris Terror Attack, Official Says”, *The New York Times*, Jan 8.
- Smirl, L. (2008) “Building the Other, Constructing Ourselves: Spatial Dimensions of International Humanitarian Response.” *International Political Sociology* 2(3): 236–253.
- Tilly, C. (2001) *Zor, Sermaye ve Avrupa Devletleri'nin oluşumu*. Çev: Kudret Emiroğlu, İmge, Ankara.
- Tsing, A. (2003). “Natural Resources and Capitalist Frontiers”. *Economic and Political Weekly*, 38(48): 5100-5106.
- Vertovec, S. (2007). “Super-diversity and its Implications”. *Ethnic and Racial Studies* 20: 1024–1054.
- Wallerstein, I. (2004) *World Systems Analysis: An Introduction*. Durham, NC, Duke University Press.
- Waltz, K. (2009) *İnsan Devlet ve Savaş: Teorik Bir Analiz*, Asil Yay., Ankara.
- Waltz, K., Quester, H. G. (1982) *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi*, Çev.: Ersin Onulduran, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Waltz, K. (2015) *Uluslararası Politika Teorisi*, Phoenix, Ankara.
- Watts, N. (2004) “Institutionalizing Virtual Kurdistan West: Transnational Networks and Ethnic Contention in International Affairs.” In *Boundaries and Belonging: States and Societies in the Struggle to Shape Identities and Local Practice*, ed. by Joel Migdal, Cambridge, Cambridge University Press: 121–147.
- Wendt, A. (1999) *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wendt, A. (2004) “The State as Person in International Theory.” *Review of International Studies* 30(2): 289–316.
- Wimmer, A. (2013) *Ethnic Boundary Making: Institutions, Power, Networks*. Oxford, Oxford University Press.
- Wimmer, A., Schiller, N. G. (2003) “Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology.” *International Migration Review* 37(3): 576–610.
- Wimmer, A., Schiller, N. G. (2002) “Methodological Nationalism and Beyond: Nation-State Building, Migration and the Social Sciences.” *Global Networks* 2(4): 301–334.
- Wolfers, A. (1961) “The Level-of-Analysis Problem in International Relations.” *World Politics* 14(1): 77–92.
- Wright, G. (2005) “Cultural History: Europeans, Americans, and the Meanings of Space,” *Journal of the Society of Architectural Historians* 64, no. 4 (December): 436-440